

ВІДГУК

офіційного опонента
на дисертацію **Свердлик Зоряни Михайлівни**
«Організація діловодства в думі та управі міста Києва (1870-1917 роки)»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук
за спеціальністю 27.00.02 – документознавство, архівознавство

Актуальність теми дисертаційної роботи

Одним із важливих напрямів досліджень у сучасному документознавстві є висвітлення історичного досвіду організації діловодства в органах державної влади та місцевого самоврядування. Однак у переважній більшості наявних сьогодні наукових розвідок в Україні (наприклад, праці І. Я. Іващенко, Ю. І. Глизя, В. С. Шандри, В. М. Крижанівського та ін.) і за кордоном (О. В. Матьоркіна, О. В. Паліна, Н. М. Дригіної, А. В. Тишлакова та ін.) результати роботи органів міського управління у різних сферах діяльності проаналізовані глибше й докладніше, ніж організація в них діловодства. У цьому контексті неабиякий інтерес представляє вивчення досвіду організації діловодства в органах міського управління Києва – Київській міській думі та управі. Це сприятиме не лише розумінню функціонування управлінських механізмів у системі міського самоврядування, але й дозволить з'ясувати склад документальний супроводу різних видів діяльності, які здійснювалися думою та управою. Тому обрана З. М. Свердлик тема не лише актуальна в теоретичному аспекті, адже отримані результати дослідження дозволять заповнити прогалину у вітчизняній історіографії з історії діловодства, але і з точки зору вивчення досвіду організації діловодних процесів та функціонування документів у державних установах.

Викладені аргументи, також зв'язок роботи з проблематикою плану науково-дослідної роботи кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, переконують у своєчасності дисертаційного дослідження З. М. Свердлик, *об'єктом* якого є «службова документація Київської міської думи та управи як органів міського самоврядування м. Києва

кінця XIX – початку XX ст.» (С. 5), а *предметом* – «аналіз основних видів документів, що супроводжували діяльність Київської міської думи й управи, організації документообігу та архівного зберігання документації, структури та посадового складу канцелярії Київської міської думи та управи у період 1870–1917 рр.» (С. 5). *Завдання дослідження* визначено чітко, викладено послідовно й аргументовано (с. 4–5).

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну. По-перше, заслуговує на увагу розроблена авторкою схема етапів роботи з документами в думі та управі м. Києва: їх приймання, виконання, відправлення, – що суттєво збагачує один із основних напрямів теоретичних досліджень документознавства.

По-друге, цінним є комплексний документознавчий аналіз організації та здійснення ділових процесів у Київській міській думі та управі після реформи міського самоврядування 1870 р. шляхом дослідження архівних документів. Це дозволяє визначити структуру та штати канцелярії Київської міської думи й управи, з'ясувати види службових документів Київської міської думи й управи та вимоги до їх оформлення, розглянути процеси організації документообігу та архівного зберігання документів. Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, а їх кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення з текстом дисертації З. М. Сverdлик дає підстави стверджувати, що підхід дисертантки до визначення основних ділових процесів, здійснюваних спільною канцелярією Київської міської думи й управи, відзначається ґрунтовністю дослідження, її робота добре структурована, наукові положення логічно викладені, якісно оформлений науковий апарат роботи.

Слід відзначити обґрунтованість наведених дисертанткою висновків, які отримано завдяки грамотному використанню методів: наукового аналізу й синтезу (для вивчення механізмів організації діловодства в Київській міській думі та управі, процесів оформлення документів і їхнього використання, роботи кадрового складу канцелярії думи й управи, документування службової інформації); структурно-функціонального аналізу (для дослідження структури канцелярії Київської міської думи та управи та встановлення взаємозв'язків між окремими «столами» та відділами управи); контент-аналізу (С. 46; С. 84); деконструкції документної інформації (С. 97, 100).

Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що складається з архівних документів, опублікованих нормативно-правових актів, періодичних видань (газет «Вісті Київської міської думи», «Київські міські вісті», «Київські губернські відомості», «Увесь Київ»).

Оцінка змісту та завершеності дисертації

У вступі чітко обґрунтовано актуальність проблеми, визначено хронологічні межі, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано мету, завдання та методологічні засади дослідження, охарактеризовано наукову новизну та практичне значення роботи, ступінь апробації результатів дослідження.

У першому розділі дисертаційної роботи **«Історіографія, джерельна база та методи дослідження»** авторка проаналізувала стан опрацювання питань організації діловодства в думі та управі м. Києва у 1870–1917 рр. Далі – сконцентрувала свою увагу на методологічних засадах дослідження (С. 30–35). Авторка обґрунтувала, з чим ми погоджуємося, що джерельна база дослідження дає змогу цілісно вивчити предмет дослідження, вирішити завдання, поставлені в дисертаційному дослідженні (С. 23–30).

У другому розділі роботи **«Діяльність органів міського самоврядування Києва в період 1870–1917 рр. та регламентація в них діловодства»** дисертантка вдало охарактеризувала нормативно-правові засади організації діловодства в органах міського управління Києва. Вважаємо, що використана

класифікація нормативно-правових документів, якими регламентувалася організація діловодства в Київській міській думі й управі, дає можливість спостерігати головні вимоги до діловодних процесів, що мали місце у канцелярії думи й управи (С. 57). На нашу думку, цінними є дослідження автора дисертаційної роботи структури та посадового складу канцелярії Київської міської думи й управи (С. 64–87).

Третій розділ **«Документування управлінської інформації та організація роботи зі службовими документами в міській думі та управі м. Києва»** вибудований на результатах дослідження архівних документів, завдяки чому автору вдалося відтворити склад та порядок оформлення службових документів Київської міської думи й управи, організацію праці та документування роботи з кадрами, організацію документообігу та архівного зберігання документів. Виходячи з обраної методології, дисертантка застосовує деконструкцію документної інформації (С. 97).

Завершується дисертаційне дослідження досить розгорнутими висновками, які випливають зі змісту роботи, є логічними, слугують віддзеркаленням основних результатів дисертаційної роботи.

Виходячи з аналізу основної частини дисертації, можемо дійти висновку, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

На наш погляд, результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю. Вони можуть бути використані:

- для подальшого теоретичного й емпіричного дослідження проблем історії діловодства;
- для розроблення навчальних курсів для студентів, що навчаються за спеціальностями «Діловодство», «Документознавство та інформаційна діяльність», «Архівознавство»;

– у навчальному процесі, а саме: результати можуть бути внесені до навчальних посібників з документознавства та діловодства, комплексних узагальнюючих праць з історії документознавства та діловодства в Україні.

***Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій
дисертації в опублікованих працях***

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено в шести одноосібних працях та одній у співавторстві, що опубліковані у наукових фахових виданнях України; одна публікація – в закордонному виданні; дев'ять наукових публікацій, уміщених у збірниках і матеріалах міжнародних, всеукраїнських наукових конференцій, додатково відображають результати роботи. Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Загалом вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію; вона є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1. Науково цінним, на нашу думку, є проведене авторкою дослідження потоків документації, що функціонували в Київській міській думі й управі протягом 1870-1917 рр. Однак у своєму дослідженні З. М. Сverdлик посилається на архівні документи Державного архіву м. Києва. Однак вважаємо, що робота значно б виграла, якби авторка залучила до свого дослідження інших центральних архівів, наприклад, Центрального державного історичного архіву (м. Київ), Центрального державного архіву вищих органів влади.

2. Дисертаційна робота базується на досить широкій джерельній базі, охоплює кількісні та якісні дослідження, проте в роботі не досить чітко визначено, на підставі якого нормативно-правового акта, обов'язкового для

виконання канцеляріями органів міського самоврядування, відбувалося передавання завершених справ на архівне зберігання (С. 156).

3. Є деякі зауваження стосовно наведеної класифікації службових документів (С. 91), зокрема виникає питання про те, чому дисертантка обрала для класифікування саме такий перелік документів, що представлений у роботі.

4. Дисертантка проаналізувала значну кількість видів документів Київської міської думи й управи. Однак, характеризуючи конкретні види службових документів, реквізити одних проаналізовано досить докладно, наведено приклади формулювань окремих частин документної інформації (С. 100). В інших випадках авторка обмежується тільки поясненням мети чи призначення документа (С. 96).

Загалом, висловлені зауваження не ставлять під сумнів отримані наукові результати та повністю можуть бути виправленими у подальшій науковій роботі дисертантки.

Загальний висновок

Дисертаційна робота на тему «Організація діловодства в думі та управі міста Києва (1870–1917 роки)» виконана вперше й поглиблює відомі на нині знання з питань історії діловодства в органах місцевого самоврядування в Україні, також робить істотний внесок в розвиток історичного документознавства, архівної справи.

Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, а саме: визначено порядок та правила організації діловодства у Київській міській думі й управі та охарактеризовано документаційне забезпечення діяльності названих органів.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до кандидатських дисертацій.

Вважаємо, що дисертаційна робота на тему «Організація діловодства в думі та управі міста Києва (1870–1917 роки)», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук, відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, а її авторка – Сverdлик Зоряна Михайлівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 27.00.02 – документознавство, архівознавство.

Завідувач кафедри
суспільно-гуманітарних дисциплін
Конотопського інституту
Сумського державного університету,
кандидат історичних наук, доцент



[Handwritten signature]
Н. О. Леміш

*Лірише та особу
Леміш Н.О. засвідчую*

*Сverdлик
Зоряна*

